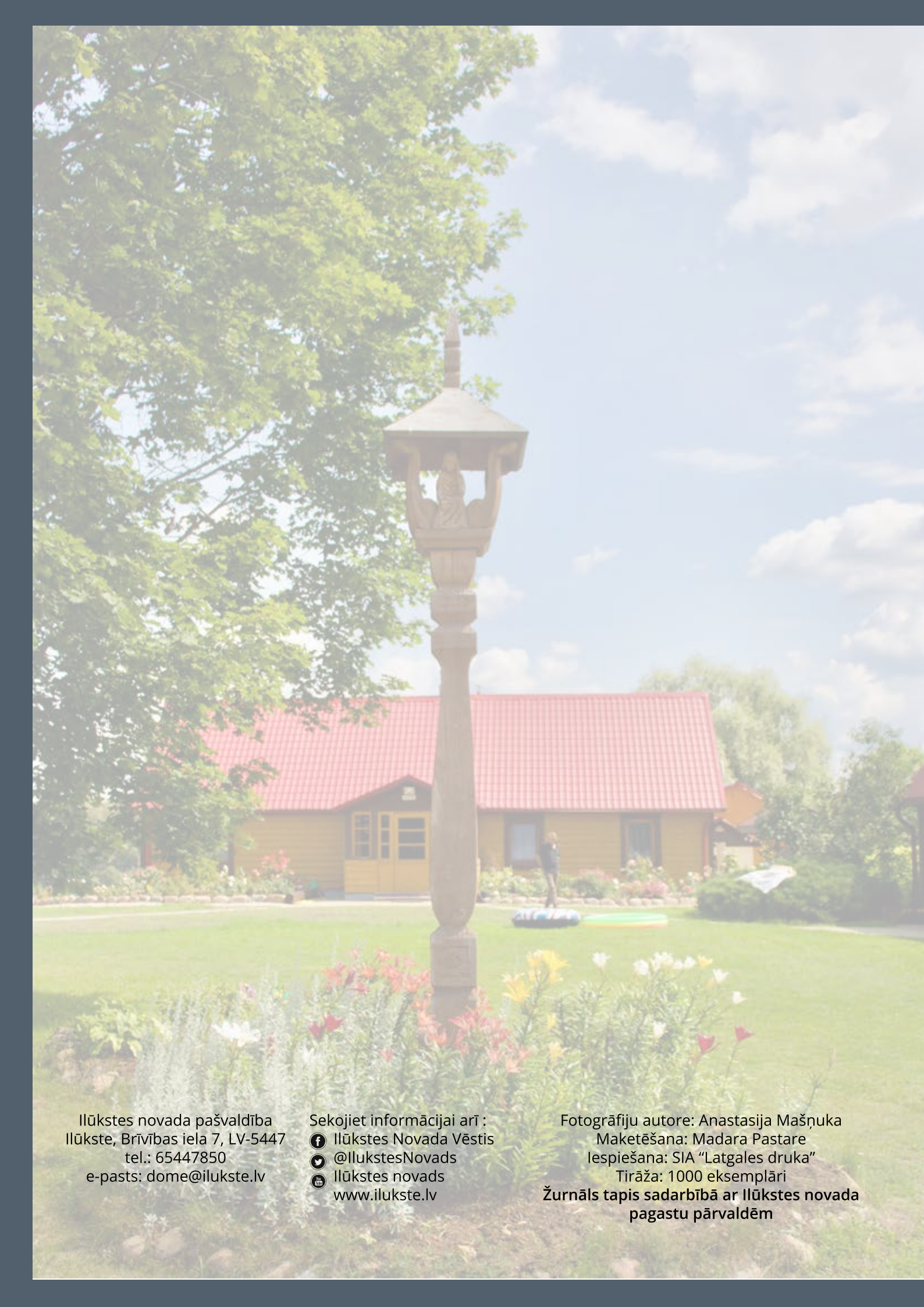

ILŪKSTES VĒSTIS NOVADA

Ilūkstes novada pašvaldība
Ilūkste, Brīvības iela 7, LV-5447
tel.: 65447850
e-pasts: dome@ilukste.lv

Seko jiet informācijai arī :

- 📌 Ilūkstes Novada Vēstis
- 🐦 @IlukstesNovads
- 📺 Ilūkstes novads

www.ilukste.lv

Fotogrāfiju autore: Anastasija Maņņuka
Maketēšana: Madara Pastare
Iespiešana: SIA "Latgales drukā"
Tirāža: 1000 eksemplāri
Žurnāls tapis sadarbībā ar Ilūkstes novada
pagastu pārvaldēm

Lauku viensētas – Latvijas pamats

Straujā informācijas aprīte, globalizācija, masām pieejami zinātniskie sasniegumi mūsdienās vietas padara līdzīgas citai. Par spīti vienādojošajiem procesiem, Latvijas lauku ainavu joprojām raksturo vēsturiskais latviešu mājojuma modelis – viensēta, kurā visspilgtāk izpaužas latviskā telpas izjūta, skaistuma un lietderīguma mijiedarbība, kā ar harmoniju ar dabas ritmu.

Viensētas Latvijas teritorijā sāka veidoties 15. un 16. gadsimtā, 19. gadsimtā viensētu apbūve jau bija dominējošā. Diemžēl daudzas viensētas izpostīja padomju

Viensētas iekārtojums, ēku skaits un veids dažādos laikos, dažādās Latvijas vietās, novados un pat pagastos bijis atšķirīgs un atkarīgs no vietas tradīcijām un vides reljefa. Taču visām viensētām kopīgais bija tās gudri izvēlētais novietojums. Novadu īpatnības noteica, ka, piemēram, Zemgalē, palielinoties zemnieku turībai, cēla klētis ar vairākām telpām zem viena jumta, bet, piemēram, Vidzemē katrai vajadzībai būvēja savu klētis ēku. Kurzemē mēdza arī kūtis un citas saimniecības ēkas apvienot zem viena jumta, turpretim Vidzemē ilgi saglabājās dzīvojamās rijas tradīcija, kad saime ziemā dzīvoja pašā rijas telpā, bet siltajos gadalaikos tās piebūvēs. Atšķirīgs dzīves veids bija Latgalē, kurā lielākoties sētas atradās vienkopus sādžās.

Sēlijai raksturīgi senlaicīgie būvelementi – bezpamatu ēkas, dūmistabas, kaķētu apaļbaļķu guļbūves

krusta pakšos, no māliem blietētas dzīvojamo māju un riju krāsnis, salmu jumti. Sēlijā viensētu apbūvi izkārtoja ap vienu vai vairākiem pagalmiem, ugunsnedrošas ēkas ceļot tālāk no pārējām. Ēkām bija kvadrātveida leņķveida plānojums ar akmens lieveniņiem. Sēlijas iedzīvotāji par apbūves telpu izvēlējās ainaviski patīkamu un no dabas untumiem pasargātu vietu.

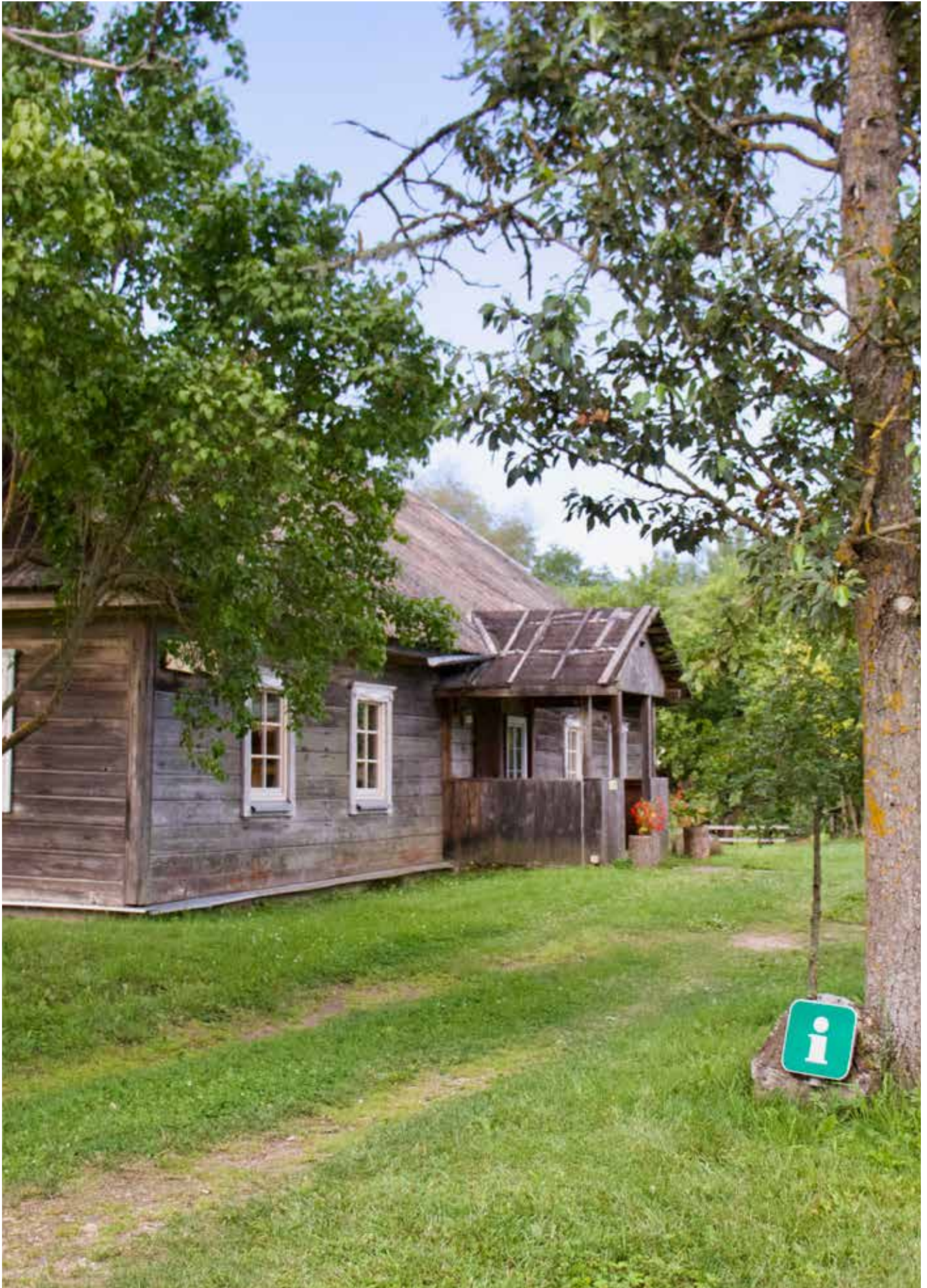
Latviešu viensēta ir iekļauta Latvijas kultūras kanonā Arhitektūras un dizaina nozarē kā nacionālās arhitektūras idejiskais vadmotīvs cauri laikiem. Lai cik moderni un inovatīvi piegājieni būtu mūsdienu arhitektūrā, viensētas kods tajā saglabājas, jo tas mums ir tik tuvs un pazīstams. Latviešu viensēta ir arī vieta sajūtām – piederības sajūtai, iekšējās un ārējās pasaules harmonijai, sajūtai, ka saknes savā zemē turas stingri.

Mēs varam lepoties, jo mūsu novads ir tik tiešām bagāts ar lauku viensētām! Te mājas katra ar savu stāstu un sajūtu. Šajā īpašajā "Ilūkstes Novada Vēstis" oktobra numurā, aicinām kopā iztaigāt ceļus un takas.... Tversim novada viensētu burvību un mieru...

*Ilūkstes novada pašvaldības
sabiedrisko attiecību speciāliste
Madara Pavlovska*

“KALNĀJI” Eglaines pagastā

“GULBĪ” Bebreņu pagastā

“CIEMATS” Šēderes pagastā

“KAULIŅI” Bebrenes pagastā

“LĪČUPES” Bebrenes pagastā

“DZEŅI” Prodes pagastā

“ZĪPERI” Pilskalnes pagastā

“IESALNIEKI” Bebrenes pagastā

**“Ne tikai mēs atstājam pēdas ceļā,
arī ceļš mūsos”**

“ZAĶĪŠI” Dvietes pagastā

“CELMI” Pilskalnes pagastā

"KADIĶI" Bēbrenes pagastā

“ĀBOLKALNI” Pilskalnes pagastā

“Lai spētu dzīvē noturēt vietu, dvēselē jābūt avotam”

SUBATE Skolas iela 2

"IGNALIŅI" Bebreņu pagastā

"DZINTARI" Šēderes pagastā

"STRAZDIŅI-1" Bebreņu pagastā

SUBATE Smilšu iela 9

"DZĪPARI" Bebreņu pagastā

"PUTEKĻI" Prodes pagastā

"LĪDAKAS 1" Eglaines pagastā

“VIRPOTĀJI” Bēbrenes pagastā

“SAULKRASTI” Pilskalnes pagastā

“UPENES” Bēbrenes pagastā

**“Katram ir vajadzīgs savs sapnis, sava
dvēseles svētdiena”**

“BIRZTALAS” Prodes pagastā

“LIELCEĻI” Pilskalnes pagastā

.....

“Es pateicos šai dienai par īso, gaišo
rieta brīdi, par sārto mākonīti pelēkās
debesīs”

"LAPSIŅAS" Prodes pagastā

"SUDRABIŅI" Šēderes pagastā

"SENLEJAS" Pilskalnes pagastā

"MEDNIEKI" Pilskalnes pagastā

"BUNDZINIEKI" Dvietes pagastā

SUBATE Domes iela 36

“DZEGUZES” Šēderes pagastā

SUBATE Smilšu iela 5

"VIRSAIŠI" Bebreņu pagastā

**“Pastiepsim pretim viens otram roku,
ne lai ko ņemtu vai dotu, bet cits citu, lai
justu, lai mēs turētos kopā”**

"TOMĀNI" Eglaines pagastā

"SALNAS" Eglaines pagastā

"ATAUGAS" Bebrenes pagastā

"GRAUDI" Bebrenes pagastā

"ROBEŽNIEKI" Šēderes pagastā

"UPMALAS" Bebrenes pagastā

"RUPŠENE" Bēbrenes pagastā

“SĪLI” Šēderes pagastā

“RĪTIŅI” Prodes pagastā

“GUĻĀNI” Bebrenes pagastā

“LĪGOTŅI” Šēderes pagastā

“MEŽVIDI” Bebreņu pagastā

“SKAISTKALNI” Dvietes pagastā

“KĪEGEĻI” Pilskalnes pagastā

“BUMBIERI” Eglaines pagastā

“MŪRENE” Bebrenes pagastā

“ROŽLAUKI” Pilskalnes pagastā

“Prieks ir izstarot un izdalīt, izdalīt to, kas mums pieder, vienalga vai tā būtu maize, vai māja, doma vai sapnis, un zināt, ka ir kāds, kas to saņem”

“DARBMĪĻI” Eglaines pagastā

“TEIKAS” Bebrenes pagastā

“OZOLIŅI” Dvietes pagastā

“LĪDAKAS” Dvietes pagastā

“STRAUMĒNI” Bebreņu pagastā

“Vai arī tā nav laime - sēdēt laukā un skatīties kā pāri laukiem rit saule”

“STRAUMES” Šēderes pagastā

“CERĪBAS” Bebreņu pagastā

“SUDRABIŅI” Prodes pagastā

“RĪTI” Bebrenes pagastā

“ŪDRI” Bebrenes pagastā

“ZARINKI” Dvietes pagastā

“KALNI” Pilskalnes pagastā

“DĀBOLIŅI” Šēderes pagastā

“VIRSAIŠI -2” Bebreņu pagastā

“AIZUPES” Eglaines pagastā

“LĪCĪŠI” Pilskalnes pagastā

“ATĀLI” Bebreņes pagastā

“NEIGŪTE” Eglaines pagastā

"ZELTLAPAS" Bebrenes pagastā

"OZOLIŅI" Šēderes pagastā

"LAURI" Dvietes pagastā

"SALDUMI" Bebrenes pagastā

"AIZKALŅI" Eglaines pagastā

"DRAUDZIŅI" Bebrenes pagastā

“SPRĪDĪŠI” Eglaines pagastā

“Dažkārt var apceļoti visu pasauli, lai
saprastu, ka dārgumu lāde ir aprakta
pie mājas durvīm...”

“LIEPKALNI” Pilskalnes pagastā

“LIEPKALNI” Eglaines pagastā

"ATMODAS" Bebrenes pagastā

"UPESKALNI" Eglaines pagastā

"RŪKĪŠI" Dvietes pagastā

"DRUVĒNI" Bebrenes pagastā

"SAULES" Bebrenes pagastā

"UZKALNIŅI" Pilskalnes pagastā

“SAUSIŅI” Bebreņu pagastā

“MELDRI” Bebreņu pagastā

"PŪPOLI" Dvietes pagastā

"ROŽLAUKI" Bebreņu pagastā

"KRASŅIŅI" Šēderes pagastā

"ZEMDEGAS" Dvietes pagastā

"DAĢI" Bebreņu pagastā

“VIENĪBAS” Pilskalnes pagastā

“DZINTARI” Pilskalnes pagastā

.....

“Ja tu spēj saskatīt skaistumu, tad tikai tāpēc, ka skaistums ir tevī pašā. Jo pasaule ir kā spogulis, kurā katrs redz sevi pašu.”

“BIRZTALAS” Bebrenes pagastā

"PRIEDNIEKI" Prodes pagastā

"IRBES" Prodes pagastā

"KRSTMALAS" Šēderes pagastā

"BUNDZINIEKI UN OZOLĀJI" Dvietes pagastā

Latvijā skan „Sēlijai būt!”

Caur Sēlijas patriota, akadēmiķa Jāņa Stradiņa degsmi, mēs, sēļi, esam atraduši savu identitāti, savu esību un sapratuši savu nozīmi visas valsts vēsturē, un saprotam, ka mums pieder sava zeme – Sēlija.

Aktualizējot jautājumu par Sēlijas kā atsevišķa reģiona pastāvēšanu, kā arī iepazīstinot ar Latvijas piektā novada kultūras, vēstures sabiedriskās dzīves izpausmēm un vērtībām, un personībām, 28. septembrī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā (LNB) ar daudzveidīgu sarunu un aktivitāšu programmu norisinājās pasākums “Sēlijai būt!”.

„Trīs zvaigznes Latvijas Republikas ģerbonī un Brīvības pieminekļa vainagojumā simbolizē trīs vēsturiskās administratīvās sastāvdaļas, no kurām izveidojās Latvijas Republika. Šis skaitlis nesaskan ar Latvijas Republikas Satversmē minētajiem apgabaliem-Vidzemi, Kurzemi, Zemgali, Latgali, šis dalījums vēsturiski un kultūrģeogrāfiski lielā mērā ir ne gluži precīzi nosacīts un tajā nefigurē piektā – prāvākā - senā cilts - sēļi. Nav Sēlijas. Sēlija var tikt definēta dažādi, gan kā senās sēļu cilts areāls, gan kā etnogrāfisks novads ar mīkstajām, sēliskajām izloksnēm, gan kā kultūrvēsturisks novads ar īpatnēju mentalitāti, ar savām kultūrvēsturiskajām īpatnībām, taču tas ir arī potenciāls administratīvi, teritoriālais veidojums, apgabals, aprīņķis, novads. 1989.gadā, kad tika dibināts Rīgas sēļu klubs, pateicoties vietējo Sēlijas pilsētu, pagastu iedzīvotāju ierosmēm sāka veidoties vietējo latviešu pašapziņa, novadnieciskās piederības izjūta. 1995.gadā Ilūkstē tika dibināta Sēļu asociācija.

Novada kultūrvēsturiskā dzimšana nav šķirama no novada ekonomiskās attīstības. Nav šaubu, ka administratīvi teritoriālais iedalījums jāsaista ar ne tikai ar saimniecību pašreizējām realitātēm un nākotnes vīzijām, bet arī ar vēsturisko ģeogrāfiju un kultūrvēsturiskajām tradīcijām, šajā ziņā apstrīdams ir nodoms Sēliju iekļaut Latgales apgabala sastāvā, tas šo novadu darītu tikai atpalikušu un trūcīgāku. No kultūrvēsturiskā un zinātniskā viedokļa, pievienot vēsturisko Sēliju citas vēsturiskas mentalitātes un attīstības novadam - Latgalei - šķiet nepamatoti. Reformai jāveidojas dialogā starp varas orgāniem un tautu. Un tai jānotiek harmoniskas Latvijas nākotnes vārdā.” – tas ir rakstīts pirms 20 gadiem (autors akadēmiķis Jānis Stradiņš), bet izklausās kā šodien! – pasākuma uzrunā teic LNB direktors Andris Vilks, atzīmējot, ka tieši tādēļ, Sēlijai veltītajai dienai Gaismas

Paldies visām Sēlijas novadu apvienības pašvaldībām un Latvijas Nacionālajai bibliotēkai par ieguldīto darbu pasākuma organizēšanā! Paldies arī mūsu novadniekiem! Paldies šalles aditajām Marijai Kviļūnei, Valijai Gaudzejai, Silvijai Baginskai, Regīnai Zemlickai. Paldies tautas mākslas kollektīviem, kuri pārstāvēja Ilūkstes novadu- folkloras kopai „Ritam” un JDK “Ance”, ka arī novada mājražodājiem un tirgotājiem- radošajai Bebreņu pagasta pārvaldes komandai, „Alpaku salai”, Aivaram Žurilam, Ilūkstes BJC rokdarbniecēm un bērnu radošo darbnīcu vadītājiem – Aijai Žuravskai un Silvijai Baginskai

pilī ir svarīgs akcents visas Latvijas kontekstā. „Šodien esam satikušies, lai runātu par aktuālām problēmām un jautājumiem, kas skar arī Administratīvi teritoriālo reformu. Runāsim par tēmām, kas iedalītas divos būtiskos virzienos – saknes un identitāte, un otrs – mobilitāte un nākotne. Atgriezīs savējie savējos!-tādēļ ir svarīgi runāt par šīm tēmām,”uzsvēra A.Vilks,“ja mēs noliedzam šodien novadus, ja noliedzam novada patību, tad mēs sāksim noliegt arī izloksnes, dialektus, noliegt valodu, beigu beigās, noliegt arī visu valsti un tas nedrīkst notikt! Sēlijai būt!”.

Sēlijas novadu apvienības priekšsēdētāja vietnieks, Ilūkstes novada domes priekšsēdētājs Stefans Rāzna, savā uzrunā atsaucās gan uz Sēlijā dzimušo Jāni Raini, gan akadēmiķa Jāņa Stradiņa ieguldījumu Sēlijas vārda nešanā. „Mēs lūgsim mūsu māti Latviju, lai viņa saņem drosmi un atzīst savu pameitu Sēliju, kas reiz bija zudusi, bet nu viņa ir atnākusi un ir dzīva, uzņemties rūpes un nolikt blakus un dot mīlestību tāpat kā savām citām meitām– Zemgalei, Kurzemei, Vidzemei, Latgalei. Mīļie sēļi, neticēsim meliem, maldugunīm, kas tiek liktas uz mūsu ceļa, uz šī reformu ceļa, kas mūs sola vest pa platu, līdzenu, taisnu ceļu laimīgā nākotnē. Iesim pa savu ceļu, lai tas ir šaurs, līkumains, grumbuļains, bet iesim, sēļi, stipri pie sava mērķa. Un lai mēs skaļā un uzstājīgā balsī varētu teikt Sēlijai būt!”- tā S. Rāzna.

Pasākuma turpmāko gaitu vadīja mūsu novadnieki Jānis Pleps (jurists, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents un Tiesību teorijas un vēstures katedras vadītājs, kā arī bijušā Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa konstitucionālo tiesību padomnieks) un Latvijas Nacionālā teātra aktieris Jēkabs Reinis.

Par reģionu attīstībai būtiskiem jautājumiem diskutēja Zbigņevs Stankevičs, Alberts Sarkanis, Rūta Muktupāvela, Laura

Dimitrijeva, Ineta Timšāne, Ineta Zībārte, Kaspars Ādams, Juris Vectirāns, un Raita Karnīte. Sarunas vadīja Jānis Pleps. Sarunu tēmas: „Sēļu saknes un identitāte” (Sēlija un sēļi, sēliskā izloksne, kultūrvēsturiskā piederība); „Jauni uzņēmēji savā novadā” (uzņēmējdarbība Sēlijā, valsts un pašvaldību atbalsts, attīstības iespējas); „Sēlijas nākotnes perspektīvas” (Sēlijas nākotne, administratīvi teritoriālā reforma, Sēlijas stiprās un vājās puses). Sarunas noslēdza Velta Čebotarenoka.

Iepazīt Latvijas piekto novadu bija iespējams arī caur daudzveidīgo kultūras programmu. Sarīkojumā uzstājās Latvijas Kultūras akadēmijas tradicionālās dziedāšanas grupa “Saucējas”, folkloras kopas “Ritam”, “Kāre”, “Dignoļiši” un “Lauce”, kapela “Digna”, VPDK “Augšzeme”, VPDK “Deldze”, VPDK “Solis” un JDK “Landi”, VPDK “Ieleja”, VPDK “Atvars”, VPDK “Sēļi” un JDK “Ance”, kā arī mākslinieki ar sēļu saknēm – Elīna Šimkus, Armands Siliņš un Ieva Akuratere. Visas dienas garumā skanēja sēļu valoda un dziesmas, darbojās mājražotāju un amatnieku tirdziņš. Jāatzīmē, ka tieši mūsu novada rokdarbnieču darināta bija lielā, Sēlijas karoga krāsu šalle, kas pasākuma dienā rotāja Raiņa pieminekli pie LNB. Pasākuma laikā, jebkuram interesentam, bija iespēja doties arī virtuālajā ceļojumā pa Sēliju un apmeklēt LNB oranžerijā izvietoto Sēlijas novadu apvienības veidoto izstādi “Sēlijai būt!”. Sajust Sēliju tika aicināti arī mazākie bibliotēkas apmeklētāji un viņu vecāki – LNB Bērnu literatūras centrā bija piedāvāta īpaša programma bērniem.

Savās pārdomās par Sēlijā piedzīvoto un sajusto un asprātīgās piezīmēs par sēļiem dalījās arī mūziķis Kārlis Kazāks, kurš vairākkārt ir ceļojis pa Sēliju un iepazinis sēlisko izloksni. Pasākuma apmeklētāji saņēma arī video sveicienu no režisora Sandija Semjonova, kurš šovasar uzņēma dokumentālo filmu „Neatklātā Sēlija”, kas četrās sērijās nonāks uz televīzijas skatītāju ekrāniem šī gada nogalē. Sandijs uzsvēra: „Ja tagad tiktu būvēts Brīvības piemineklis, tad būtu nevis trīs zvaigznes, bet piecas. Un piektā pilnvērtīgā zvaigzne būtu Sēlija! Filma „Neatklātā Sēlija” arī, zināmā mērā, simbolizē to, ka ir daudz neatklāta un mēs to vēlamies parādīt no jauna, jaunā gaismā, pacelt to citos augstumos. Lai mums izdodas!”

Sēlijas diena Gaismas pilī ir vēsturisks notikums, kad, kā uzmundrinājumā, stiprinājumā un lūgšanā, mūsu sirdis caustrāvoja vārdi un pārliecība - „Sēlijai būt!”. Sēļi ir viena no baltu tautām, kas atstājusi paliekošas pēdas latviešu tautas izveidē un arī šodien Sēlija ir Latvijas piektā zvaigzne!

Paldies visām Sēlijas novadu apvienības pašvaldībām un Latvijas Nacionālajai bibliotēkai par ieguldīto darbu pasākuma organizēšanā!

*Ilūkstes novada pašvaldības
sabiedrisko attiecību speciāliste
Madara Pavlovskā
Foto: Kaspars Siliņš*

*Ilūkstes novada pašvaldības mājaslapā (www.ilukste.lv)
ir skatāms plašs video ieskats pasākumā*

„Ja mēs noliedzam šodien novadus, ja noliedzam novada patību, tad mēs sāksim noliegt arī izloksnes, dialektus, noliegt valodu, beigu beigās, noliegt arī visu valsti un tas nedrīkst notikt! Sēlijai būt!”

Sēlijas diena Gaismas pilī ir vēsturisks notikums, kad, kā uzmundrinājumā, stiprinājumā un lūgšanā, mūsu sirdis caustrāvoja vārdi un pārliecība - „Sēlijai būt!”

“Kungs, no sava troņa kāp! [...]Nāc un pārstaigā šo zemi, kamēr tā vēl sauli jauž, nāc un sakausē mūs klintī, lai neviens mūs nesalauž, nāc un svētī mūs un vieno un mums darba spēku dod”...skan dziesmā ar Leonīda Breikša dzeju

16.novembrī plkst. 19.00
Ilūkstes Kultūras namā

**AICINĀM KOPĀ SVINĒT
VALSTS SVĒTKUS,**

**DĀVINOT LATVIJAI
NOVADNIEKU
DZEJAS UN FOTOGRĀFIJU
GRĀMATU...**

Plašāka informācija par pasākumu sekos.